

Galiu mokytis geriau!

Auksė Petruševičienė

LIETUVIŲ KALBOS DIKTANTAI

5

klasei

TURINYS

Įvadas	4
1. DIKTANTAS APIE PELIKANĄ MARKĄ	5
(pradinių klasių kurso kartojimas)	
2. DIKTANTAS APIE SLIBINĄ ŠIUKŠLIŲ	9
(ilgųjų ir trumpųjų balsių rašyba)	
3. DIKTANTAS APIE PIKTĄ MUSEŲ	12
(e, ia ir j rašyba)	
4. DIKTANTAS APIE VABALIUKĘ SIMUTĘ IR KIŠKĮ KVANKĄ	16
(priebalsių supanašėjimas ir susiliejimas)	
5. DIKTANTAS APIE DETEKTYVĄ BRIEDĮ	20
(priešdėlių są-, sam-, san-, j-, im-, in- rašyba)	
6. DIKTANTAS APIE DRAUGIŠKĄ TARAKONĄ ŪSIŲ	24
(nosinių raidžių rašyba žodžių šaknyje)	
7. DIKTANTAS APIE ŽVIRBLĮ, APKELIAVUSĮ PASAULĮ	28
(tikrinių ir bendrinių daiktavardžių rašyba)	
8. DIKTANTAS APIE PLIKUS, GAURUOTUS IR SPYGLIUOTUS EŽIUS	32
(būdvardžių laipsnių ir įvardžiuotinių formų rašyba)	
9. DIKTANTAS APIE BAILĮ VILKĄ, VEGETARĘ LAPEŲ, SMALIŽĘ BITĘ IR TINGINĮ ŽIOGĄ	36
(vientisinio ir sudėtinio sakinių skyryba)	
10. DIKTANTAS APIE KAREIVIO VORO MEILĘ	40
(5 klasės kurso kartojimas)	

Sveikas, penktokė!

Tavo rankose – diktantų sąsiuvinis. Matau – susiraukei. Be reikalo. Leisk paaiškinti, kodėl Tau šis sąsiuvinis reikalingas.

Diktantas – rašomasis darbas, skirtas mokyti rašybos; diktuojamo teksto užrašymas. Diktantas – tai vienas iš būdų patikrinti mokinių žinias, formuoti kalbos mokymosi ir įsivavinimo įgūdžius. Nuo 2006 m. yra organizuojamas Lietuvos nacionalinis diktantas – tarptautinis suaugusiųjų ir moksleivių raštingumą skatinantis konkursas. Pagrindinis konkurso organizatorių tikslas – skatinti žmones didžiuoti lietuvių kalbą, taisyklingai kalbėti ir rašyti. 2016 m. duomenimis, nacionalinį diktantą rašė daugiau kaip 8000 žmonių!

Esu tikra, kad Tavo svajonės apie ateitį toli siekiančios ir gražios. Bet kuo Tu benorėtum tapti užaugęs – mokslininku, gydytoju, karininku, astronautu, – pirmiausia privalai būti raštingas. Taigi kviečiu susidraugauti su diktantais!

Sąsiuvinyje yra 10 diktantų. Pirmasis skirtas pradinėms klasių, o dešimtas – penktos klasės kursui pakartoti. Visi kiti parengti pagal *Atnaujintą lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrąją programą* (2016 m.) ir orientuoti į pagrindines rašybos taisykles.

Prieš kiekvieną diktantą pateikiamos kartojimo ir pasirengimo užduotys, atsakymus galima rasti ir pasitikrinti www.sviesa.lt. Užduočių skaičius nevienodas – priklauso nuo temos sudėtingumo. Užduotys nėra vertinamos, nes tai tik pratybos prieš pagrindinį darbą – diktantą.

Visi diktantai – tai smagios pasakaitės, kurių pagrindiniai veikėjai – keistuoliai gyvūnai: detektyvas Briedis, vegetarė Lapė, kareivis Voras ir kt. Tekstus skaitys profesionalūs diktoriai, Tau tereikės parašyti.

Įvertinto darbo klaidas privalai ištaisyti, nes jei nemokėsi to paties atvejo rašybos taisyklės, nieko neišmoksi ir nuolat klysi. Tad kiekvieną kartą užpildyk klaidų taisymo lentelę ir vėl duok patikrinti mokytojui ar tėveliams.

O dabar šiek tiek kalbos įdomybių! Žodis „diktantas“ yra kilęs iš lotynų kalbos (*dictata, dicto* – pasakinėju, diktuoju). Bet mes ir lietuvių kalboje

turime tokių žodžių! Jei netiki, pažiūrėk Didžiajame lietuvių kalbos žodyne: *diktinti* – tvirtinti, teigti, diktuoti – kalbėti, diktybė – stiprybė, diktas – stiprus, dikčius – stipruolis.

Taigi susipažink su kalbos stipruoliu Dikčium, kuris prieš kiekvieną diktantą Tau primins svarbiausias taisykles, padės atlikti užduotis ir kaip tikras draugas džiaugsis Tavo pasiekimais!

Keli patarimai mokytojams ir tėveliams.

Diktantus galima rašyti ir vertinti dviem būdais:

1) kaip rišlų diktantą – tokiu atveju mokinys, klausydamasis įrašo, rašo visą tekstą į sąsiuvinį (jeigu tekste daugiau kaip 100 žodžių, paskutiniame sakinyje ar pastraipoje padarytų klaidų neskaičiuokite – 100 žodžių riba tekstuose pažymėta);

2) kaip žodžių diktantą – tokiu atveju mokinys, klausydamasis įrašo, diktantų sąsiuvinyje užrašo tik praleistus žodžius (tekstuose įrašomų žodžių gali būti per 25, bet dvi to paties tipo klaidos laikomos viena klaida (pvz., *kūrti* ir *būrti*, *sekdamo sena*, *gražia pasaka*), todėl ir du žodžiai, kuriems taikoma ta pati taisyklė, skaičiuojami kaip vienas).

Vertinant diktantų rašybą ir skyrybą taisoma, bet klaidomis nelaikoma dalykai, kurių nebuvo mokytasi, akivaizdūs apsirikimai ir rašančiojo nuožiūra parašyti skyrybos ženklai, jeigu tai neprieštarauja skyrybos taisyklėms.

Šios knygelės diktantų veikėjai yra gyvūnai ir grybai: detektyvas Briedis, melagė Lapė, gražuolė Voveraitė, drąsuolis Baravykas ir kt. Reikėtų atkreipti mokinių dėmesį, kad grožinės literatūros kūriniuose veikiančių gyvūnų, augalų ir net daiktų pavadinimai, jeigu jiems teikiama tikrinio vardo reikšmė, rašomi didžiąja raide. Tačiau jei mokiniai gyvūnų pavadinimus (pikta musė, bails vilkas, kareivis voras ir kt.) rašys įprastai mažąja raide, rekomenduojama klaida nelaikyti.

Diktantų garso įrašų ieškokite šioje svetainėje:

www.sviesa.lt/diktantai5klasei

Sėkmės, mokiniai, rašant linksmus diktantus! Gal kada nors laimėsite ir nacionalinio diktanto konkursą?

Autorė Aukšė Petruševičienė

1. DIKTANTAS APIE PELIKANĄ MARKĄ (pradinių klasių kurso kartojimas)

DIKČIUS SKUBA Į PAGALBĄ

Prisimink pagrindines rašybos ir skyrybos taisykles:

- vienaskaitos galininko ir daugiskaitos kilmininko galūnėse rašomos nosinės,
- daiktavardžių vienaskaitos ir daugiskaitos vietininko galūnėse rašoma -e,
- veiksmažodžio esamojo laiko galūnėje rašoma -(i)a,
- pagrindinėse veiksmažodžio formose vyksta šaknies balsių kaita,
- būtojo dažninio laiko veiksmažodžiai turi priesagą -dav-,
- vienaarūšės sakinio dalys visada skiriamos kableliais,
- kableliai dedami prieš jungtukus o, bet, tačiau, kad.

1. Įrašyk praleistas vienaskaitos galininko galūnes.

1. Močiutė anūkui sekė graž..... pasak..... apie drąs..... mergel..... 2. T..... vakar..... draugai nutarė eiti ne į kin....., o į bibliotek..... 3. Mama apsiliko nauj..... suknel....., įsisegė sag....., žvilgtelėjo į laikrod..... ir išskubėjo į darb..... 4. Bridau per vešl..... žal..... žol..... ir stebėjau besileidžianč..... saul..... 5. Tėtis mėgsta vakarais skaityti knyg....., vartyti laikrašt..... ar žurnal....., žiūrėti kok..... nors įdom..... televizijos laid.....

2. Įrašyk praleistas vienaskaitos vietininko galūnes.

1. Tank..... mišk..... sunku ieškoti grybų. 2. Sraun..... upel..... nardė vikrios žuvytės. 3. Karolius močiutė laikė medin..... dėžut..... 4. Jie gyveno maž..... miestel....., bet visada atostogaudavo gars..... kurort..... 5. Mažyt..... sauj..... mergaitė gniaužė pinigėlių.

3. Įrašyk praleistas daugiskaitos kilmininko galūnes.

1. Pavasarį visose mokyklose vyksta atvir..... dur..... dienos. 2. Po soč..... piet..... visada norisi prigulti ir pasnausti. 3. Draugai supyko ant nesąžining..... broli..... 4. Aš nemėgstu tams..... rudens vakar..... 5. Man labai gaila benam..... šun..... ir kač.....

Sutartiniai ženklai:

Įgarsintas diktantas

Nr. ▶

Įgarsinto diktanto aktyvioji nuoroda

4. Įrašyk praleistas daugiskaitos vietininko galūnes.

1. Žal..... piev..... žydi baltos ramunės, mėlynos rugiagėlės ir raudonos aguonos.
2. Atvert..... lang..... nuo vėjo plazdėjo užuolaidos.
3. Sen..... kaimo sodyb..... vis dar žydi obelys.
4. Mano dėdė visada atostogauja kur nors karštuosiuos..... krašt.....
5. Slidž..... kel..... įvyksta daug avarijų.

5. Žodžių junginius parašyk nurodytu skaičiumi ir linksniu.

- Gražus sūnus – (dgs. vard.) .....
- Piktas gaidys – (dgs. vard.) .....
- Tamsi naktis – (dgs. vard.) .....
- Medinė valtis – (vns. viet.) .....
- Ilgas traukinys – (dgs. viet.) .....
- Sena troba – (dgs. viet.) .....
- Naujas kompiuteris – (vns. gal.) .....
- Žalia varlė – (vns. gal.) .....
- Ruda skruzdė – (dgs. kilm.) .....
- Turtingas kaimynas – (dgs. kilm.) .....

6. Įrašyk trūkstamas veiksmažodžių formas.

Bendratis	Esamojo laiko III asmuo	Būtojo kartinio laiko III asmuo	Būtojo dažninio laiko III asmuo
Tylėti			tylėdavo
Suklysti	suklysta		
Padaryti		padarė	
	pasimato	pasimatė	
Pakelti			pakeldavo
Keliauti			keliaudavo
Timptelėti	timpteli		
		kėlė	keldavo
Belsti		beldė	
	laiko	laikė	

7. Sudėk praleistus kablelius.

1. Berniukas pažvelgė į draugą linksmai nusišypsojo pritariamai linktelėjo ir nubėgo į stadioną.
2. Mokykloje galiu lankyti sporto dailės muzikos šokių ar teatro būrelius.
3. Atostogaudami prie ežero mes ir maudėmės ir žvejojome ir uogavome ir grybavome ir prie laužo vakarajome.
4. Ilgas sėdėjimas prie kompiuterio kenkia stuburui gadina regėjimą vargina nervų sistemą.
5. Važiuodamas traukiniu mačiau plikus laukus ir tankius miškus apleistus vienkiemius ir naujas gyvenvietes tyvuliuojančius ežerėlius ir nusausintas pievas.

8. Sudėk praleistus kablelius.

1. Aš visai nenustebau kai pamačiau strimgalviais pro mane lekiantį vilkšunį.
2. Tėtis žadėjo šiandien grįžti anksčiau bet jam ir vėl sutrukdė netikėti darbai.
3. Nusprendžiau popietę praleisti bibliotekoje tačiau ji buvo uždaryta.
4. Rudenį visa gamta apmiršta o pavasarį iš naujo atgimsta.
5. Mokytoja vaikams paaiškino kad knygų skaitymas yra ne skausminga prievolė o maloni būtinybė.

9. Atidžiai klausykis diktanto, įrašyk praleistus žodžius, sudėk kablelius.

Diktantas apie pelikaną Marką Nr. 1 ► www.sviesa.lt/diktantai5klasei

Pelikanas Markas ..... ant nendrėmis apaugusio upės kranto. .... ošė miškas ..... gėlės ..... nardė ..... Vaikystė ..... buvo nuostabi bet vėliau Markui teko patirti ir ..... Paupio ..... iš jo ilgo snapo su maišu iš ..... nedailios uodegos.

..... Markas prabudo nuo ..... ir ..... Jis nuskrido ..... ir ..... kad dega pieva! O ..... paukštis pamatė ..... Iš ..... pelikanas išsigando, nesugalvodamas, kaip jiems padėti. Tačiau ..... į ..... ir puolė prie vandens. Savo dideliu snapu jis nešė ..... ir ..... ant žolės tol, kol ..... galėjo pabėgti į .....

Nuo to laiko visi ..... ir nedrįsta ..... iš jo snapo.

(117 žodžių)

10. Pažymys ir klaidų skaičius.

Pažymys	Rišlaus diktanto klaidų skaičius			Žodžių diktanto klaidų skaičius
	rašybos	skyrybos	bendras	
10	1	1	1	1
9	1	2	2	2

